

Critica asupra modelarii economice și progresul științific

Abstract: *In this paper I intend to bring some academic focus on the main criticisms of the methodology used by public choice theory. The purpose of this is aimed at discovering if the the current methodological trend may be considered desirable from the point of view of scientific progress, or on the contrary, there are incentives for the production of scientific papers (that use these strongly criticized methods) only for the academic advancement of the authors. In this case, we might see beyond mere criticism of a methodology that may seem inappropriate at first sight, in the verge of a more serious problem: the „easy-to-use” methodology that may slow the scientific progress, or even cause some sort of stagnation for the scientific program in question.*

The first part of the paper will briefly introduce the main method of research (construction of mathematical models) used in public choice theory. This introduction will set the framework for discussion that later will relate with the issue of simplifying assumptions, the main reason why this research program is criticized, and many more. Following that, I will search for possible answers and arguments that defend this methodod.

Near the end of the paper I will try to show another side of public choice theory, flaws that a method-focused type of research can have – the possible stagnation of the research field. If this might be the case of Public Choice theory, then maybe we should focus on criticizing the inability to produce knowledge than search for pseudo-flaws in the methodology used.

Key-words: *Public Choice Theory, Methodology, Assumptions, Economic Modelling, Scientific Imperialism, Scientific Progress*

Introducere – Imperialism al economiei

Știința politică este unul dintre domeniile care a fost întodeauna deschis către ideea de a absorbi noi metode de cercetare și viziuni externe lui, fie că vorbim despre sociologie, psihologie sau antropologie. Acest lucru se poate datora fluidității mediului pe care dorește să-l cerceteze,

din cauza prezenței a foarte multor factori influențatori și a complexității dinamicii sociale – iar această deschidere, necesitatea metodelor noi a condus în ultimii ani, la dezvoltarea unei atenții sporite asupra teoriei economice (Sanchez-Cuenca, 2008, p. 361).

Horia Andrei Popescu

Masterand în Teorie și Analiză Politică,
An II, SNSPA

Ceea ce face economia să fie atât de atractivă pentru științele sociale, este însăși metrica – capacitatea de a crea predicții bazate pe cifre și statistici – tocmai pentru a compensa un soi de minus pe care normativitatea îl presupune. Căutarea pozitivității și a unei „raționalități maximizatoare” este des întâlnită, mai ales în sociologie, iar trecerea peste granițele dintre domenii, penetrarea lor, apare din ce în ce mai des (Solow, 1997, p. 54). Teoria alegerii publice pare să ofere un răspuns

valid și o metodă științifică, pozitivă, necesară tocmai pentru confirmarea acelor ipoteze normative pe care științele sociale le presupuneau până acum.

Relația dintre domeniile sociale este însă bivalentă, iar penetrarea granițelor de către economie poate să vină din două direcții. Prima, nu așa de des întâlnită, este cea prezentată mai sus: dorința științelor sociale de a împrumuta elemente metodologice pentru a susține ipotezele nedemonstrate într-un sens pozitiv până acum. Economia este una dintre științele care face parte din cealaltă categorie – știința care se extinde spre celelalte științe, încercând prin metode matematice să explice ceea ce alte științe sociale au ca scop a explica: astfel se naște Teoria alegerii publice, o manifestare a economiei. Acest tip de proces este numit „imperialism al economiei” și după cum spuneam, vizează aplicarea „*postulatelor combinate ale comportamentului maximizator, al preferințelor stabile și al echilibrului pieței*” în domenii sociale care în mod normal nu reprezintă interes pentru economia clasică. (Becker, 1976, p. 5) Principalul argument pentru „invadarea” științelor sociale este acela că economia este văzută ca știința pozitivă care bazându-se pe o tehnică acurată și tehnici statistice, este producătoare de implicații irefutabile, asemeni fizicii (Lazear, 2000, p. 99). Astfel se conturează o reală oportunitate de expansiune a cunoașterii, mai ales pentru teoria economică.

Din punct de vedere metodologic, teoria alegerii publice, pleacă de la o serie de premise simple, care conturează natura actorului rațional:

„- *Indivizii au seturi de preferințe bine formate, pe care le pot observa, clasifica și compara cu ușurință;*

- *Ordonarea preferințelor este tranzitivă și consistentă logic, așa că dacă cineva preferă socialismul față de liberalism și liberalismul față de nazism, vor prefera de asemenea, socialismul față de nazism;*

- *Indivizii sunt maximizatori ce caută întotdeauna cele mai mari beneficii posibile și cele mai mici costuri ale deciziilor lor. Vor acționa rațional când își urmăresc preferințele într-o manieră eficientă și maximizează beneficiile nete față de cost. [...]*

- *Indivizii sunt de regulă egoiști, centrați pe sine și au un comportament instrumental, alegând cum să se comporte în funcție de consecințele privind bunăstarea personală (sau a familiei).” (Dunleavy, 2013, p. 3)*

Având aceste coordonate privind felul în care arată un actor rațional și folosindu-le ca bază primară, teoria alegerii publice folosește ca principală unealtă metodologică construcția de „modele instrumentale” (Dunleavy, 2013. p. 6). Unul dintre motivele pentru care acestea sunt considerate de critici ca fiind metode de cercetare neadecvate reiese chiar din felul în care Dunleavy le numește, încercând să arate caracterul deductiv al lor, cu punct de start: individul rațional; și susținând incapacitatea acestora de a „*captura întregul comportament social în mod adecvat*” (Dunleavy, 2013. p. 6). Cu toate acestea scopul acestor modele ar putea să fie ajutarea la avansul teoretic relativ, în speranța dezvoltării ulterioare a unor forme de cercetare mult mai incluzive și descriptive. (Dunleavy, 2013. p. 6)

Încă din primele considerații, teoria alegerii publice pare să ridice semne de întrebare privind metodologia folosită, însă tocmai recunoașterea acesteia ca știință este dovedită de capacitatea de a produce predicții corecte. Lucrarea de față va prezenta principalele neajunsuri ale modelelor, în speranța de a clarifica motivele pentru care aceste limite există. Iar ca ultim punct de interes, se caută un posibil argument pentru care în ciuda ineficiențelor, acest tip de

abordare este folosit în continuare iar expansiunea sa în tărâmul explicativ al celorlalte științe poate reprezenta o scuză pertinentă.

Problema simplității și a asumpțiilor nerealiste în construcția de modele

Dacă atât metodele cât și premisele modelelor economice sunt poate mai puțin criticate în interiorul domeniului pe care își propun să îl explice, situația s-a schimbat odată ce a apărut dorința extinderii acestui domeniu către celelalte științe. Pentru a explica fenomene sociale, premisele de la care pleacă teoria alegerii publice, par pentru simțul comun, ca fiind într-un direct conflict cu realitatea, iar principalele critici vizează tocmai simplitatea modelelor, a premiselor de la care pleacă sau chiar falsitatea unora dintre acestea. În cele ce urmează voi încerca să explorez această temă, în vederea detalierei acestor critici și prezentarea principalelor răspunsuri/explicații/motivări ale acestora.

Așadar, după cum precizăm mai devreme, construcția de modele presupune simplitate. De aici pare să vină și cea mai comună critică, mai ales din partea celor din afara mediului științelor economice. „*Un model este reprezentarea simplificată în mod deliberat, a unei situații mult mai complicate*” (Solow, 1997, p. 43). Simplitudinea presupune eliminarea altor factori în afară de câțiva pe care îi considerăm observabili și măsurabili, încercând să urmărim cum aceștia se dezvoltă și pot influența întreaga situație (Solow, 1997, p. 43). Tot peisajul se rezuma la un număr foarte mic de cauze și implicații, iar actorii au o formă rațională – exercițiile de acest tip au ca scop-ultim observarea situației expuse și observarea rezultatului la care conduc diferitele ecuații. Un model construit bine, e capabil să realizeze simplificările folositoare din punct de vedere strategic, iar un model foarte bun e cel care oferă în urma simplificării, cât mai multă cunoaștere cu cât mai puține elemente cauzale (Solow, 1997, p. 46).

Așadar, prima critică este legată de simpla tăiere a multiplilor factori dintr-o ecuație. Simplitatea modelelor, pare să inspire reacții adverse care acuză ruperea lor de realitate, de incapacitatea de a recrea o situație reală ori de a postula jumătăți de adevăr de la care pleacă cercetarea. La această critică contribuie utilizarea matematicii ca expresie directă a unei teorii și a rezultatelor pe care ea le prezice. Formulele matematice însă, nu reprezintă ruperea de realitate, ci doar o unealtă pentru eficientizarea explicării ei și pentru descoperirea implicațiilor modelului. În plus, natura matematicii folosite este foarte simplă „și nu există nicio legătură directă între complexitatea formulelor matematice și calitatea științifică a cunoașterii oferite.” (Solow, 1997, p. 46). Tocmai simplitatea asumpțiilor, numărul mic de elemente cauzale și exprimarea matematică reușește să creeze modele deductive capabile să producă predicții cât mai exacte. Prezența matematicii nu reprezintă o formalizare (sau o rupere de realitate) a științei economice/sociale ci mai degrabă o tehnicizare a ei cu scopul dezvoltării cunoașterii (Solow, 1997, p. 57).

Dacă eliminarea unor cauze ar putea fi justificată de necesitatea ușurării unui model, cum pot fi justificate premisele care ar putea părea să sune mult prea generale sau chiar neadevărate? Inadecvarea asumpțiilor la cea ce poate fi observabil în realitate reprezintă un test al validității relevante? Friedman (1953) consideră că răspunsul este negativ: „*O teorie este importantă dacă explică mult prin puțin, asta se întâmplă dacă abstractizează elementele comune și cruciale din multitudinea de circumstanțe complexe și detaliate care înconjoară fenomenul, pentru a-l face astfel explicabil și permite validitatea predicțiilor doar pe baza acelor elemente.*”

(Friedman, 1953, p. 14). Cu alte cuvinte, o teorie care dorește să explice un fenomen și să creze orice tip de predicții, poate fi nevoit să recurgă la folosirea unor „scenarii false”, mai puțin complexe, mai suple, din punct de vedere descriptiv – există nevoia simplificații asumpțiilor și numărul lor redus pentru a putea fi ușor urmărite de către cercetător și a genera răspunsuri specifice. Abstractizarea și concentrarea pe factorii cu adevărat relevanți face o știință să poată explica fenomenele complexe existente, iar cu cât această reușește să explice mai mult prin cât mai puține elemente, cu atât aceasta are mai mari șanse să producă cunoaștere datorită maleabilității, versatilității și adaptabilității sale – a capacității de a explica multiple fenomene similare și nu numai. Se poate sacrifica un număr mare de elemente descriptive pentru această capacitate, se poate ajunge la existența unor „scenarii false” descriptive, dar toate în virtutea noilor posibile descoperiri.

În plus, „[...] o teorie trebuie să fie judecată de puterea ei predictivă cu privire la clasa de fenomene pe care încearcă să o „explice”.” (Friedman, 1953, p. 8) Explicațiile post-factum nu pot explica confirmarea unei ipoteze, ci doar infirmarea ei directă, teoriile trebuie să fie capabile, pe baza asumpțiilor să prezică un fenomen (Friedman, 1953, p. 9). De aici reiese și nevoia modelării: obținerea unui rezultat capabil să ofere o predicție cât mai exactă.

Lipsa atingerii tuturor detaliilor este explicată și totodată ar trebui asumată de către cercetători. Dorința de a compensa această simplitate poate conduce către supra-specializarea modelului și lipsa relevanței generale a acestuia prin adăugarea de variabile explanatorii (Solow, 1997, p.49) – ceea ce nu este dezirabil din punct de vedere al rezultatelor cercetării, după cum am precizat anterior (nu va mai explica mult prin puțin).

Așadar, falsitatea descriptivă a unui scenariu (obținută prin simplificare) poate fi necesară pentru exemplificare, iar modelarea mai ușoară a unui sistem este ceea ce îl face capabil să producă predicții ulterioare. Lucru poate lesne de înțeles... Însa una dintre cele mai evidente critici se referă nu atât la această simplificare cât la valoarea de adevăr a asumpțiilor modelului. Un exemplu relevant este intuiția comună de a nega caracterul maximizator al actorilor – premisa de bază a teoriei alegerii publice și a modelelor dezvoltate de către aceasta, așa cum am precizat în cele de mai sus. Dacă aceasta asumpție, (care presupune că orice individ este maximizator al câștigurilor proprii) este falsă, se poate spune că va conduce la rezultate false și deci la incapacitatea teoriei de a face predicții corecte?

Printr-o paralelă cu teoriile fizicii, Friedman, încearcă să aducă un răspuns acestei critici. Acesta enumeră trei exemple, care conduc către aceeași concluzie. Primul dintre ele se referă la formula legii corpurilor în cădere, unde pentru un calcul simplu al vitezei acestor corpuri se asumă că această mișcare se produce în vacuum. Formula este verificabilă, validă, pentru căderea în vacuum, însă această condiție (existența vacuumului) este imposibilă în acțiunile petrecute în viața de zi cu zi. Cu toate acestea, oriunde deasupra liniei mării, în lipsa vacuumului, datorită faptului că presiunea aerului nu schimbă cu atât de mult rezultatul estimat de formulă – o face pe aceasta să fie considerată validă și în majoritatea situațiilor. Așadar, în cazul calculului vitezei, folosind această formulă, se poate spune că este considerat că se produce căderea corpurilor „ca și când” ar fi în vacuum – deși situația este cu totul alta, iar presupunția este falsă (Friedman, 1953, p. 16-18).

Cel de-al doilea exemplu se referă la felul în care frunzele unui copac par să crească mai degrabă pe partea în care acesta este cel mai bine luminat de soare. Din punct de vedere biologic, acest lucru este datorat nevoii de fotosinteză, de unde și dezvoltarea în așa fel a copacului cu pricina. La fel de bine însă, (făcându-se paralela cu primul exemplu) am putea presupune

că frunzele doresc maximizarea cantității de lumina solară, „ca și când” ar cunoaște legile fizicii care le-ar ajuta să facă acest lucru, și le-ar pune în aplicare (Friedman, 1953, p. 19-20). Deși nu acesta este răspunsul, poziționarea lor este aceeași, iar o predicție cu referire la acest lucru, făcută de către ambele teorii, ar oferi același rezultat.

Ultimul exemplu vizează comportamentul unui jucător profesionist de biliard. Prin simpla observare a activității lui, s-ar putea presupune faptul că acesta cunoaște legile fizicii și este extrem de capabil, ca în mod instantaneu, să le parcurgă pe acestea, să estimeze datele corect (din ochi) și să rezolve în minte, complexe ecuații (cu privire la unghiuri, poziționarea relativă a bilelor, frecare, viteză optimă, etc.) capabile să îl conducă spre lovitura perfectă. Și în acest caz, asumția noastră este falsă, însă comportamentul unui jucător profesionist de biliard (capacitatea sa de a lovi perfect în majoritatea cazurilor) ar avea același grad de predictibilitate cu presupunerea noastră. (Friedman, 1953, p. 21)

Acest „ca și când” prezent în toate cele trei exemple oferite, arată importanța predictibilității unei teorii, prevalând astfel validitatea unei asumții. Dacă o teorie este capabilă să prezică un fenomen, într-un mod destul de exacte, simpla falsitate parțială a unei premise nu generează invaliditatea teoriei. În acest ton, se încadrează și discuția privitoare la comportamentul maximizator al indivizilor. Chiar dacă nu toți actorii, în viața reală, ar putea fi maximizatori ai profitului în orice moment al zilei și în orice situație, un model care conține această asumție ar putea fi capabil să producă predicții precise dacă indivizii se comportă „ca și când” ar fi maximizatori de profit. Așadar, acea teorie sau acel model ar fi unul corect din punct de vedere științific.

După cum probabil se poate intui, problema realismului în cercetare este adânc discutată, iar un punct de vedere interesant îl aduce în discuție Maki (2002, p. 90): care este de fapt imaginea realismului în filosofie și cum este el tratat de economie? Pentru economie, realismul este mai degrabă văzut ca o proprietate a unei teorii, (ca fiind capacitatea acesteia de a produce predicții) pe când în filosofie, problema realismului se transpune în gradul de realism pe care îl are o teorie a teoriilor. (Maki, 2002, p. 90). Cu alte cuvinte, există un conflict de înțelegere între ideea de realism ca element care este regăsit într-o teorie (cazul filosofiei) și realism ca proprietate a rezultatului oferit de o teorie (cazul economiei). Așadar, cu această relație în minte, Maki încearcă să răspundă criticilor comune întâlnite cu privire la teoria economică și orice altă extensie a ei – incluzându-se aici și teoria alegerii publice. Printre aceste critici se numără și cea prezentată mai devreme: „*teoria economică simplifică și include asumții false*” (Maki, 2002, p. 94)

În răspuns la această critică, se enumeră și argumentul standard, pomenit cumva mai devreme, pe care și Musgrave (1981) îl prezintă: dacă prin simplificare se elimină un element al cărui impact nu este semnificativ față de fenomen, acest lucru nu afectează gradul de adevăr al teoriei (Maki, 2002, p. 96). În plus, existența lui în ecuație, cunoscând neimportanța lui pentru fenomen și făcând un compromis doar pentru a arăta un tablou cât mai detaliat și mulat pe realitate, ar putea conduce la imposibilitatea de a calcula și genera predicții ulterioare. Cumva așa arată cel de-al doilea nou argument pe care Maki îl aduce în discuție, care vizează capacitatea teoriilor care conțin premise false de a oferi măcar o parte de adevăr: „*o teorie sau un model [ce conține un element neimportant pentru fenomen] va încălca întregul adevăr, pe când o asumție falsă va încălca orice, cu excepția adevărului.*” (Maki, 2002, p. 96).

Toate aceste răspunsuri la criticile cele mai comune, argumentează pentru capacitatea modelelor de a oferi măcar „o parte” a adevărului sau predicții destul de precise privind fenomenele.

menele sociale. Simplitatea lor, lipsa unor prezumpții și falsitatea altora, sunt doar metode prin care economia este capabilă să creeze un cadru ușor manipulabil care își propune să aducă predicțiile necesare. Și se pare că ar putea să o facă...

Există însă critici referitoare nu atât la modul în care modele sunt create ci a motivelor pentru care se recurge la folosirea lor și a abuzării de acestea.

Modelul ca raspuns la orice

Această secțiune se va concentra pe principalele motive pentru care se alege utilizarea acestei modelări economice, atât de des în domeniul teoriei alegerii publice și a științelor economice, în general. Motivul pentru care doresc să introduc acești termeni în discuția noastră este faptul că, așa cum voi arăta mai târziu, există voci care susțin existența unui blocaj științific și crearea de modele economice pentru alte scopuri decât îmbogățirea științifică efectivă. Așadar cele două teme de discuție sunt: care este motivul principal pentru care se recurge la construcția de modele economice atât de des? Și în cazul în care acestea nu produc cunoaștere, neapărat, sau par a fi metode prea „încete” pentru evoluția domeniului, care sunt principalele motive pentru care se continuă publicarea unui număr atât de mare de modele?

Mai devreme se discuta despre o paralelă cu fizica, privind capacitatea economiei de a produce rezultate și predicții valide asemenea acestei științe. Într-adevăr, paralela poate rămâne în picioare mai ales când ne gândim la natura formală (matematică a ambelor) sau a apropierei liniei de argumentare deductivă (plecând de la asumptii generale sau locale) (Solow, 1997, p.55). Marea problemă a economiei însă, stă într-un lucru care face diferența clară între fizică și ea: datele. Dacă fizica se poate folosi de date mai vechi cu privire la fenomenele pe care le cercetează (datorită stabilității mediului în care cercetarea se produce – natura) și a elementelor stabile pe care le are în vedere, economia nu poate face acest lucru. Economia lucrează cu un sistem complex și un flux continuu de noi date privind nu doar elementele de studiu ci mai ales a relațiilor dintre ele. Datele se schimbă foarte rapid, iar dacă necesitatea reînnoirii lor cel puțin an de an nu este satisfăcută, fie se folosesc date mai vechi fie se recurge la renunțarea la ele. (Leontief, 1971, p 3-5). Renunțarea la date, se poate produce și din cauza costului ridicat pe care acestea le au. Iar din punct de vedere al costului, teoria este mult mai ieftină și astfel dezirabilă. (Solow, 1997, p. 57)

Așadar, principalele două motive pentru care modelele economice sunt alese ca metodă de cercetare, din punct de vedere pragmatic, pot fi lipsa de date noi sau prețul ridicat pe care acestea îl reprezintă. Modelarea presupune o dezvoltarea teoretică, fără aceste date, ușoară și accesibilă tuturor cercetătorilor din domeniul socio-economic.

Tocmai aceasta accesibilitate și ușurință de a construi modele economice, fără necesitatea unei cercetări empirice, poate conduce la utilizarea acestora nu pentru a produce cunoaștere, neapărat, ci pentru a propulsa cercetătorul din punct de vedere academic (Leontief, 1971, p 3). Astfel, se introduce în discuție cea de-a doua întrebare: care ar putea fi stimulentele pentru cercetător, în afara producerii de cunoaștere științifică, pentru că modelarea economică este atât de atractivă? Primul, susținut de Leontief este cel al necesității avansului pe scara academică a tinerilor cercetători și nu numai. Această necesitate pare să fie susținută de mediul academic și crearea unui cerc vicios: – „Preocuparea continuă cu imaginarul, ipoteticul, mai degraba decât cu realitatea observabilă, a condus gradual la o distorsiune a scalei de valorificare informală folosită în comunitatea noastră academică, pentru a evalua și clasifica per-

formanțele științifice ale membrilor săi. Analiza empirică, conform acestei scale, primește un scor mai mic decât tipul de argumentare matematic-formal.” (Leontief, 1971, p 3)

Problema nu este simpla lor abundență, modelarea de dragul modelării nu reprezintă o problemă în sine, dacă nu ar putea duce la stagnare și reabordarea acelorlași teme cercetate până acum. Tocmai acest lucru pare a fi criticat: „*făcând un fetish pentru predicție se poate submina cercetarea condusă de probleme [întrebări de cercetare] pentru că preferăm să alegem studierea unor fenomene doar pentru că par să admită posibilitatea predictibilității, mai degrabă decât să avem motive independente pentru a ne dedica timpul cercetării acestor teme.*” (Shapiro, 2004, 31-32). Există o dihotomie între cercetarea centrată pe găsirea rezorvalii problemelor și cea centrată pe metoda – diferența între cercetarea nesigură și obținerea unui rezultat improbabil și cercetarea cu rezultat sigur și care duce la recunoaștere. Astfel, conduși de metodă, mulți cercetători preferă abordarea unor teme ușoare, sau reabordarea unora deja confirmate, în dorința de a publica mai degrabă de a dezvolta noi teorii. Se evită subiecte din cauza șanselor mici de predictibilitate a modelelor. În acest mod se poate produce stagnarea domeniului și reciclarea unor subiecte discutate de nenumărate ori prin „*participarea la „jocul de-a jurnalul”*: producând variațiuni pe aceeași temă care sunt neinteresante și care nu luminează cu nimic.” (Blaug, 2002, p. 35).

Așadar, simpla folosire a modelelor economice și invazia mediului cercetării sociale de către economie, nu reprezintă neaparat o problemă din punct de vedere al metodologiei. Numeroasele critici par să aducă un răspuns pertinent din partea practicanților ei, iar valoarea adăugată a acestui tip de cercetare este relevant pentru studiile sociale contemporane. Ceea ce este de criticat pare să fie însă, stagnarea acestui domeniu, sau cel puțin tendința de a se produce același lucru, neaventurarea peste granițele pe care teoria alegerii publice le conturează, totul din cauza păstrării rezultatelor predictibile și a succesului academic pe care cercetătorii îl prețuiesc.

Concluzii

Lucrarea de față încearcă să discute despre punctul cel mai important pe care critică față de teoria alegerii publice, în opinia mea, ar trebui să se concentreze. Metodologia folosită de către această școală este una cel puțin pertinentă, prezumpțiile false, simplitatea modelelor și limbajul matematic pot fi considerate acceptabile atâta timp cât predictabilitate există. Tehnicizarea metodologică folosită este de fapt felul în care această teorie produce cunoaștere, iar motivele pentru care se recurge la altfel de compromisuri sunt toate în același scop.

Așadar, nu cred că ceea ce ar trebui să criticăm în acest caz este metoda, poate nici măcar acest imperialism al economiei, atâta timp cât el produce noi teorii și încearcă să lumineze măcar „jumătate de adevăr”. Dar în caz contrar, așa cum se pare, trebuie să criticăm, mai degrabă, tendința de a rămâne fixată pe aceleași teme abordate ca și până acum, condusă fiind de metoda și nevoia de predicție, dând dovadă de ciclicitate și incapacitate de evoluție. Această tendință este condusă de orice, nu doar de nevoia de cunoaștere. Iar dacă doar simpla ușurință a modelării și producția de articole este motivul pentru care se menține în viață o întreagă practică, aceasta și nu metoda trebuie criticată.

Bibliografie

1. Sanchez – Cuenca I., „A Preference for Selfish Preferences : The Problem of Motivations in Rational Choice Political Science”, in *Philosophy of the Social Sciences*, No. 38, 2008, pp. 361-378.
2. Solow R. M., „How Did Economics Get That Way and What Way Did It Get?”, in *Daedalus*, Vol. 126, No. 1, The MIT Press, 1997, pp. 39-58.
3. Dunleavy P., *Democracy, Bureaucracy and Public Choice: Economic Approaches in Political Science*, Routledge, 2013.
4. Milton Friedman. „The Methodology of Positive Economics”. In *Essays In Positive Economics*, Univ. of Chicago Press, Chicago, 1953, pp. 3-43.
5. Maki U., „Some Nonreasons for Nonrealism about Economics”, in *Fact and Fictions in Economics*, Cambridge Press, Cambridge, 2002, pp. 90-104.
6. Musgrave A., „Unreal assumptions” in *Economic Theory: The F-twist Untwisted*, in *Kyklos*, No. 34, 1981, pp. 377-387.
7. Lazear E.P., „Economic Imperialism” in *Quarterly Journal of Economics*, No. 115(1), 2000., pp. 99-146.
8. Becker G., *The Economic Approach to Human Behavior*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1976, p. 5.
9. Leontief W., „Theoretical Assumptions and Nonobservable Facts”, in *The American Economic Review*, Vol 61, No. 1, 1971, pp. 1-7.
10. Shapiro I., „Problems, methods, and theories in the study of politics, or: what’s wrong with political science and what to do about it”, in *Problems and Methods in the Study of Politics*, Cambridge University Press, 2004, pp. 19-41.
11. Blaug M., „Ugly currents in modern economics”, in *Fact and Fiction in Economics: Models, Realism and Social Construction*, Cambridge University Press, 2002, pp. 35-56.